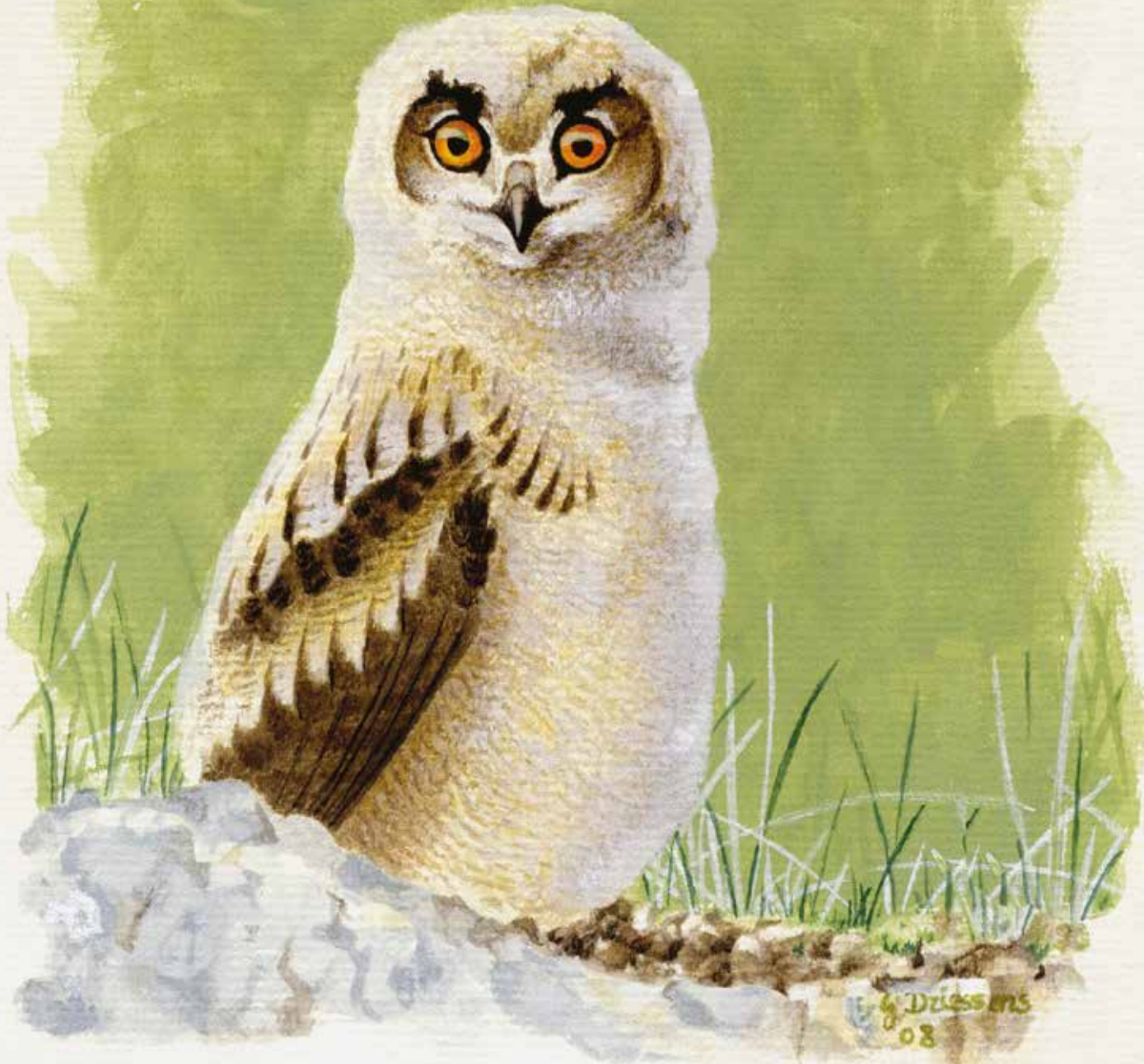


Natuur.oriolus

België-Belgique
P.B.
Antwerpen X
3/1485

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR ORNITHOLOGIE | ERK. P706369 | APRIL-MEI-JUNI 2014 | JG 80 | NR 2
NATUURPUNT | COXIESTRAAT 11 | B-2800 MECHELEN



natuurpunt 
Studie

Oehoe in Limburg

47

Matkop in Dendervallei

52

Eilanden en nestvlotjes
voor Visdief

58

Visdief als nieuwe broedvogel in de Beneden Netevallei (Lier) (A)

› Jan Celis

De Visdief *Sterna hirundo* is al vele zomers een regelmatige verschijning in de Beneden Netevallei tussen Lier en Duffel (A). Meestal gaat het om adulte vogels die voedsel komen halen, later op het jaar zien we hen vaker samen met juvenielen. Geen totale verrassing dus wanneer een territoriaal paar in de zomer van 2011 een nest bouwt bovenop de wandeldijk van Anderstad. Iets later liggen er vier eieren in het nest, dat letterlijk met hand en tand wordt bewaakt. Wandelaars en hun honden worden regelrecht aangevallen. Toch wordt het nest al snel gepredeerd, waarschijnlijk door Vos *Vulpes vulpes*. De les is duidelijk: Visdieven horen thuis op een eiland, onbereikbaar voor grondpredators. Niet zo'n moeilijke les overigens.



› Visdief *Sterna hirundo* juveniel. 25 juni 2012. Lier (A) (Foto: Wim Dirckx)

2012

Al vele jaren leefde het idee om een Visdievenactie te organiseren in regio Lier. Het weinig esthetische aspect van drijvende broedvlotjes schoof dat voornemen echter op de lange baan. De broedpoging in 2011 deed ons evenwel beseffen dat dringende actie gewenst is. Tijdens een langdurige verblijf in Beieren, Duitsland, werkte ik mee aan een Visdievenproject, dat was erg inspirerend. Het idee om de twee eilandjes aan de plas aan de ring rond Lier in te richten als sterneneilandjes, kreeg stilaan vorm. Na overleg met het beheerteam Beneden Netevallei en de lokale Vogelwerkgroep De Wielewaal,

werd tot actie overgegaan. Ondersteund door een terreinploeg van Natuurpunt werden de oude treurwilgen afgezaagd en voorzagen we de eilandjes van worteldoek en een laag kiezel.

In het voorjaar van 2012 ligt alles er voorbeeldig bij. Nadat de eerste twee Visdieven arriveren op 20 april, duurt het nauwelijks drie dagen of ze ontdekken de eilandjes. In de dagen daarop vestigen ze een territorium. De aantallen groeien en eind mei zijn acht territoria bezet. Een broedpaar Canadese Ganzen *Branta canadensis* dat soms dwars door de sternkolonie rent wanneer er een soortgenoot

opdaagt maakt ons ongerust. Onterecht zo blijkt. Eens de eieren gelegd zijn, waagt geen enkele vogel zich immers nog tussen de nesten, ook de Canadese Ganzen niet.

Terwijl de meeste vogels op 6 juni 2012 nog volop aan het broeden zijn, worden de eerste drie pulli gezien en gefotografeerd. De rest volgt in de weken daarna. De snelle groei van Vlier *Sambucus nigra*, Koninginnekruid *Eupatorium cannabinum*, Harig wilgenroosje *Epilobium hirsutum* en Braam *Rubus spec.* bezorgt de kuikens voldoende dekking tegen predatoren en tegen slechte weersomstandigheden. De gezamenlijke agressie van de adulten volstaat om Blauwe Reigers *Ardea cinerea*, Zwarte Kraaien *Corvus c. corone* en grote meeuwen van het eiland te weren. Zelfs wanneer de Lierse Slechtvalken *Falco peregrinus* in de buurt verschijnen, krijgen ze lik op stuk van een agressieve patrouille Visdieven. Vogels die rond het eiland in de drijvende takkenbossen broeden (waaronder Waterhoen *Gallinula chloropus*, Krakeend *Anas strepera*, Kuifeend *Aythya fuligula* en Fuut *Podiceps cristatus*) maken dankbaar gebruik van dat afweerschild.

De acht paartjes brengen in totaal 17 kuikens groot, gemiddeld vliegen twee jongen per nest uit. Bij een ringactie op 25 juni worden daarvan nog acht jongen van een ring voorzien door Gerhard Smets. Die jongen verwachten we pas terug in 2014, eerste zomervogels blijven immers doorgaans in de wintergebieden aan de West-Afrikaanse kusten. Midden juli hebben alle juveniele vogels de broedplaats verlaten en liggen de eilandjes er verlaten bij. Op 1 september zien we op de Anderstadvijver de laatste adult met een juveniel.

2013

De eilandjes zijn aan een groot onderhoud toe. Planten hebben zich door het worteldoek geboord en de kiezellaaag moet duidelijk dikker. In het voorjaar wordt de begroeiing verwijderd en brengen we met behulp van een ponton van Natuurpunt extra kiezel aan.

De eerste Visdieven arriveren op 14 april en op 26 april hebben vier paar een territorium gevestigd. Op andere paartjes is het langer wachten dan in 2012, maar op 18 mei tellen we 10 koppels. Daar zal er nog eentje bijkomen. De groei van de kolonie manifesteert zich dus sneller dan verwacht.

Bij de beheerwerken moeten er, samen met de kiezel, talrijke plantenzaden zijn meegekomen, want de begroeiing is niet te stuiten. Vooral melde *Atriplex spec.* en Perzikkruid *Persicaria maculosa* schieten sterk op en de begroeiing is al snel meer dan een meter hoog. Het landen van de adulten, voor de aanvoer van vis naar de jongen neemt daardoor soms minuten in beslag. Die begroeiing verhindert ons ook om de jongen te tellen. Op 12 juli telt Dirk Colin 24 adulte en 11 juveniele vogels, later die week kan ik zelf minimaal 16 juvenielen tellen. Omdat het aantal volwassen vogels stabiel is, mogen we wellicht van een 11 tot 12-tal geslaagde broedgevallen spreken. Om verstoring te vermijden wordt op het eiland niet geroemd. Bij een maaibeurt van de vegetatie na het uitvliegen van de laatste juvenielen in augustus, vinden we slechts twee dode jonge Visdieven.

Na het tweede broedseizoen wordt duidelijk dat we het eiland broedklaar moeten maken voor langere termijn. Daarom worden in maart 2014 twee extra lagen worteldoek aangebracht en een dikke laag van in totaal 4 ton kiezel in een afgerasterde zone op het eiland. Hiermee streven we ernaar om het eiland in te richten voor de volgende vijf jaar. De randen van de eilandjes blijven deels omzoomd met restanten van de treurwilgtakken als broedplaats voor eenden en futen. In de zomer van 2012 start een immatuur paartje Kokmeeuwen *Larus ridibundus* met nestbouw en gedurende enkele weken worden de takken er rond als slaapplaats gebruikt door een eerste zomer Lepelaar *Platalea leucorodia*. In de takkenbossen wordt daarom een namaaknest aangebracht met de hoop Lepelaars aan te moedigen om er zich te vestigen.

Conclusie

Op meerdere plaatsen in Vlaanderen worden met succes sternenvlotjes geplaatst op potentiële broedplaatsen voor de Visdief. Die hebben een educatieve waarde voor bezoekers van natuurgebieden. Bovendien zijn ze efficiënt, goedkoop en gemakkelijk te plaatsen. Broedvlotjes bieden een broedplaats die de Visdiefjes er van nature niet aantreffen en ze zijn veilig tegen predatie (Spanoghe 2007). Waar beschikbaar bieden eilandjes echter een groter potentieel. De inrichting van twee eilandjes als broedplaats voor sterns in de Beneden Netevallei was van



› Onderhoudswerken op het sterneneiland, Lier (A) (Foto: Wim Dirckx)



► Pullus van Visdief *Sterna hirundo* op het ingerichte sterneneilandje. Juli 2012. Lier (A) (Foto: Wim Dirckx)

meet af aan erg succesvol. Met deze publicatie willen we dergelijke acties aanmoedigen. Ze kunnen met een beperkt aantal mensen worden uitgevoerd en hebben een positieve invloed op de biodiversiteit. Bovendien functioneren ze als uithangbord voor de lokale natuur en wekken ze de interesse van voorbijgangers en natuurliefhebbers. Het onderhoud is arbeidsintensief maar een broedeiland oogt natuurlijker dan nestvlotjes. Regelmatig onderhoud is een noodzaak, maar wellicht zijn er betere scenario's die meerdere jaren stand houden.

Dankwoord



GEBO Geo-energie systemen bezorgde ons kosteloos ettelijke tonnen kiezelstenen voor de inrichting van het sterneneiland. We wensen hen uitdrukkelijk te bedanken.

Dit broedvogelproject was verder niet mogelijk geweest zonder de hulp van Wim Dirckx en de terreinploegen van Natuurpunt, Luc Swaegers en het Beheerteam Beneden Netevallei, de gebroeders Cuvelier en familie voor de logistieke steun, Gerhard Smets voor het ringwerk en alle waarnemers en fotografen voor de invoer van hun gegevens.

Referenties

Spanoghe G. 2008. Visdieven *Sterna hirundo* en Zwarte Sternes *Chlidonias niger* op vlotjes. *Natuur.oriolus* 74(1): 1-7.

Jan Celis, Rozenlei 44, B- 2540 Hove

Samenvatting- Abstract – Résumé

Sinds twee jaar broedt de Visdief in de Beneden Netevallei in Lier (A). Ondanks een mislukte 'spontane' broedpoging in 2011, kwam de definitieve vestiging in 2012 er niet spontaan. Op twee eilandjes werd een oude treurwilg verwijderd en de eilandjes zelf werden omgevormd tot kiezelstrandjes. Ondanks de voorlopige herstelingswerken die worden opgedrongen door de snel opschietende vegetatie, overtreft het succes de verwachtingen: in 2012 en 2013 werden respectievelijk 8 en 11 à 12 broedpaartjes geteld.

The arrival of the Common Tern as a breeding bird in the Beneden Netevallei in Lier (A)

*For two years the Common Tern *Sterna hirundo* has bred in the Beneden Netevallei in Lier (A). Unlike a failed "spontaneous" breeding attempt in 2011, there was nothing spontaneous about the definitive confirmation in 2012. An old weeping willow was removed from 2 small islands, and the islands themselves were transformed into shingle beaches. Despite the temporary maintenance work imposed by quickly growing vegetation, the success exceeded expectations: in 2012 and 2013, 8 and 11-12 breeding pairs were counted.*

L'arrivée de la Sterne pierregarin en tant que nouvelle espèce nicheuse dans la basse vallée de la Nèthe à Lier (A)

*Depuis deux ans, la Sterne pierregarin *Sterna hirundo* niche dans la basse vallée de la Nèthe à Lier (A). Malgré une tentative 'spontanée' qui a échoué en 2011, l'installation définitive en 2012 ne s'est pas faite automatiquement. Deux îlots ont été débarrassés d'un vieux Saule pleureur et ont été transformés en plages avec du gravier. Malgré les travaux de remise en état provisoires qui ont été nécessaires à cause de la végétation proliférante, le succès a dépassé les attentes: en 2012 et 2013 on a compté respectivement 8 et 11 à 12 couples nicheurs.*

Nestvlotjes voor Visdieven op het Noordelijk Eiland in Wintam (A)

► Erik De Keersmaecker

Het Noordelijk Eiland in Wintam (A) is een landstrook tussen de Rupel en het Zeekanaal Schelde-Brussel en in eigendom van Waterwegen en Zeekanaal NV. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) staat in voor het beheer. Sinds de inrichting als natuurgebied is de Visdief *Sterna hirundo* er een jaarlijkse broedvogel. Rond de eeuwwisseling broedden er tientallen paartjes op de opgespoten zandvlaktes. Dat veranderde echter snel toen de Vos *Vulpes vulpes* na een jarenlange afwezigheid opnieuw zijn plaats in het ecosysteem opeiste. Om de Visdiefjes als broedvogel op het Noordelijk eiland te behouden, werden enkele nestvlotjes geplaatst. Sindsdien werd opnieuw met wisselend succes gebroed.